

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ ДРС від 20.02.2023 № 25

(зі змінами – наказ ДРС від 28.03.2024 № 71)

Стратегія Державної регуляторної служби України на 2023-2025 роки

1. Візія ДРС:

Ефективна, прозора, дієва та економічно доцільна система регуляторних правил для бізнесу, яка забезпечує сприятливе середовище для ведення господарської діяльності в Україні.

2. Місія ДРС:

Захист суб'єктів господарювання від надмірного адміністративного тиску.

3. Мета ДРС:

Недопущення ухвалення економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання державних органів у господарську діяльність.

4. Основні завдання ДРС:

Реалізація державної регуляторної політики, політики з питань нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, ліцензування та дозвільної системи у сфері господарської діяльності.

Координація дій органів виконавчої влади, інститутів громадянського суспільства і підприємництва з питань дерегуляції господарської діяльності.

5. Стан справ у сфері повноважень ДРС:

Щодо державної регуляторної політики та дерегуляції:

В Україні регуляторна політика як напрям державної політики існує з 1998 року, у якому було прийнято Указ Президента України «Про усунення обмежень, що стримують розвиток підприємницької діяльності» від 03.02.1998 № 79/98, який **визначив принципи та процедури дерегулювання підприємницької діяльності**.

Основи поняття та предмету регуляторної політики було закладено у прийнятому у 2000 році Указі Президента України № 89/2000 «Про запровадження єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємництва».

На виконання вимог цих Указів Президента Кабінетом Міністрів України було прийнято постанови від 06.05.2000 № 767 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо підготовки обґрунтування проектів регуляторних актів» та від 31.07.2000 № 1182 «Про затвердження положення про порядок підготовки проектів регуляторних актів».

Логічним продовженням законодавчого визначення інструментів, які реалізують нову ідеологію функціонування виконавчої влади, стало **прийняття**

Верховною Радою України Закону України від 11.09.2003 № 1160 «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» (далі – Закон про регуляторну політику).

Наступним кроком у напрямку розвитку державної регуляторної політики стало прийняття у **2014 році** Закону України «Про внесення змін до статті 34 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» та постанови Кабінету Міністрів України від 23.09.2014 № 634 «Про порядок підготовки пропозицій щодо удосконалення проектів регуляторних актів, які розробляються органами місцевого самоврядування», які закріпили якісно **нові підходи до здійснення державного регулювання господарської діяльності органами місцевого самоврядування** та надали можливість забезпечити додержання принципів державної регуляторної політики у здійсненні регуляторної діяльності органами місцевого самоврядування.

Діяльність ДРС як уповноваженого органу з питань державної регуляторної політики базується на **забезпеченні відповідності державної регуляторної політики принципам доцільності, адекватності, ефективності, збалансованості, передбачуваності, прозорості та врахування громадської думки.**

На ДРС покладено низку завдань, що носять ключовий характер для вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а саме ДРС:

- **здійснює експертизу проектів регуляторних актів** центральних та місцевих органів виконавчої влади, а також проектів законів України, які подаються на погодження, на відповідність принципам державної регуляторної політики;
- **має право призупиняти рішення органів виконавчої влади, що створюють бар'єри** для розвитку підприємництва;
- **відстежує результативність регуляторних актів, прийнятих** центральними та місцевими органами влади;
- **надає пропозиції про удосконалення щодо вдосконалення проектів регуляторних актів** органів місцевого самоврядування відповідно до принципів державної регуляторної політики;
- **є методологом** забезпечення діяльності регуляторних органів.

На сьогоднішній день **система державної регуляторної політики в Україні відповідає Рекомендаціям з питань регуляторної політики та державного управління (С(2012)37) Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР/ОЕСД)** при впровадженні якісних регулювань.

В Україні запроваджені та ефективно діють процедури, що повністю відповідають вимогам найкращої міжнародної та європейської практики, а саме, здійснення аналізу регуляторного впливу проектів регуляторних актів, кількісне визначення витрат та вигод від запровадження проекту, проведення обговорення проектів з громадськістю.

Регуляторні практики в Україні повністю охоплюють як центральний, так і регіональний рівні.

Крім того, **в межах виконання положень Меморандуму про економічну та фінансову політику (МЕФП) та Порядку денного асоціації між Україною та ЄС ДРС** було розроблено зміни до Методики проведення аналізу впливу регуляторного акта, які було впроваджено Урядом у грудні 2015 року. Зазначеними змінами **введено обов'язковість здійснення регуляторними органами кількісної оцінки витрат та економічних вигод та М-Тесту** (оцінки впливу на малий бізнес), що дозволило покращити якість запроваджуваних в державі регулювань.

Зазначене знайшло відображення у рейтингу Global Indicators of Regulatory Governance, який було проведено Світовим банком у 2018 році. Так, згідно з оцінкою Світового банку серед 185 країн світу державна регуляторна політика в Україні в цілому є на рівні країн Західної Європи, а за рівнем дисципліни в частині проведення аналізу регуляторного впливу до проектів регулювань, їх оприлюднення та обговорення з бізнесом Україна зайняла 5 позицію у цьому рейтингу, яку поділяє з такими країнами, як Німеччина та Польща.

Запровадження ідеології проведення дерегуляції відбулося в Україні у 1998 році внаслідок прогресивного на той час Указу Президента «Про усунення обмежень, що стримують розвиток підприємницької діяльності», відповідно до якого поняття «дерегуляція» охоплювало собою сукупність заходів, спрямованих на зменшення втручання державних органів у підприємницьку діяльність, усунення правових, адміністративних, економічних та організаційних перешкод у розвитку підприємництва.

У цьому ж році відбулась спроба законодавчого закріплення механізмів її реалізації, але відповідний законопроект не було підтримано Парламентом, а всі подальші спроби системного видалення з регуляторного середовища невинуватих регулювань реалізовувались в межах виконання низки президентських указів.

На початку 2011 року набув чинності **Закон України «Про прискорений перегляд регуляторних актів, прийнятих органами та посадовими особами місцевого самоврядування»**, реалізація якого дозволила в певній мірі «розчистити» на місцевому рівні регуляторне середовище, проте за рахунок того, що більшість актів, які зазнали скасування і так були такими, що фактично втратили свою актуальність, цей захід не досягнув бажаного ефекту.

У подальшому, починаючи 2014 року, основними документами реформи у сфері дерегуляції були: Коаліційна угода Верховної Ради України VIII скликання; Програма діяльності КМУ; Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»; План заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020»; Меморандум про економічну та фінансову політику між Україною та МВФ.

Також ними стали Плани заходів щодо дерегуляції господарської діяльності, затверджені розпорядженнями Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 № 357-р, від 23.08.2016 № 615, від 04.12.2019 № 1413-р.

31 січня 2023 року Урядом прийнято розпорядження за № 89-р, яким затверджено **План заходів щодо дерегуляції господарської діяльності та покращення бізнес-клімату** у новій редакції.

На сьогодні, керівним стратегічним документом, який формує стратегічні та ідеологічні основи для проведення дерегуляції в Україні, є затверджена Урядом у 2021 році **Національна економічна стратегія на період до 2030 року**, відповідно до якої, зокрема, передбачається перегляд 100 відсотків нормативно-правових актів, що регулюють господарську діяльність з метою внесення змін та/або скасування тих, що заважають бізнесу або стали неактуальними.

В рамках **дерегуляції господарської діяльності** при ДРС з 2021 року працюють міжвідомча та міжрегіональна робочі групи з дерегуляції, які акцентують увагу на найбільш актуальних проблемних питаннях та викликах вітчизняної економіки. Мета дерегуляції – прибрати всі застарілі, зайві, неефективні нормативно-правові акти, що впливають на господарську діяльність та шкодять їй.

З часу введення в Україні **воєнного стану** з 24 лютого 2022 року ДРС відповідно до своїх повноважень **сприяє максимально ефективному регулюванню господарських відносин та надає систематичну допомогу регуляторним органам** щодо особливостей здійснення ними регуляторних процедур, а також **проводить роз'яснювальну роботу** щодо необхідності дотримання вимог регуляторного законодавства в умовах війни.

Окрім того, за результатами аналізу стану реалізації державної регуляторної політики органами виконавчої влади в останні 2 роки ДРС спрямовує зусилля на **удосконалення законодавчої бази** у цій сфері.

Щодо ліцензування та дозвільної системи

Повномасштабна реформа у дозвільній системі в Україні була розпочата з прийняттям у 2005 році **Закону України № 2806-IV «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»** (далі – Закон про дозвільну систему), яким було визначено:

організаційні та правові засади державної політики з питань дозвільної системи у сфері господарської діяльності;

встановлено вимоги до згаданої системи;

окреслено нові підходи до процедури видачі документів дозвільного характеру;

встановлено єдині принципи, на яких базується дозвільна система у сфері господарської діяльності;

напрями реформування дозвільної системи, які включають в себе послідовне запровадження європейських принципів започаткування бізнесу

(декларативний принцип, принцип організаційної єдності та принцип мовчазної згоди).

Другим знаковим документом у сфері дозвільної системи став Закон України від 19.05.2011 № 3392-VI «Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» (далі – Закон № 3392-VI, Перелік), яким було затверджено 153 документи дозвільного характеру.

Реформаторським став також Закон України від 09.04.2014 року № 1193 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру» (далі – Закон № 1193-VII), яким внесені зміни до 38 законодавчих актів України та до Закону № 3392 і скасовано 58 документів дозвільного характеру з Переліку. Щодо 25 документів дозвільного характеру, які не увійшли до Переліку, але необхідність їх отримання була встановлена спеціальними законами – відповідні норми було виключено з таких спеціальних законів.

Прийняття Закону № 1193-VII дозволило суттєво зменшити адміністративний тиск на суб'єктів господарювання, упорядкувати кількість документів дозвільного характеру, створити сприятливі умови для ведення бізнесу.

На сьогодні Перелік містить 85 документів дозвільного характеру.

З прийняттям «реформаторських» законів очікувалося спрощення дозвільних процедур у сфері господарської діяльності, встановлення оптимального регулювання дозвільної системи в сфері господарських відносин, а також усунення різноманітних дозвільних перешкод у реалізації конституційного права суб'єктів господарювання на провадження ними господарської діяльності.

З часу набрання чинності Закону про дозвільну систему пройшло 17 років, проте сказати, що дозвільна система удосконалена на всі 100%, не можна.

Також фундаментальним для забезпечення регулювання підприємницької діяльності став Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», що прийнятий Верховною Радою України у 2000 році та завдяки якому було сформовано систему ліцензування, яка передбачала:

- ідеологію ліцензування;
  - встановлення видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню;
  - ліцензійні умови;
  - визначення інституцій, які забезпечують здійснення процесу ліцензування;
- у тому числі був визначений спеціально уповноважений орган з питань ліцензування;
- створення інституції щодо оскарження рішень органів ліцензування (Експертно-апеляційна рада з питань ліцензування).

Процес удосконалення інструментів регулювання є постійно діючим. Він чутливо реагує на всі соціально-економічні чинники в країні, і тому завдання щодо удосконалення системи ліцензування не полягає в його остаточному

завершенні, а вимагає вчасного реагування на зміни у всіх сферах життя країни, подолання деформації в державному регулюванні господарської діяльності.

Зменшення переліку видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, запровадження нових підходів до ліцензування, які унеможливають необґрунтоване введення до ліцензування нових видів діяльності та виведення видів діяльності з-під сфери дії Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» завжди було пріоритетом діяльності спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування.

Тому новою віхою в урегулюванні системи ліцензування став оновлений **Закон України від 02.03.2015 № 222 «Про ліцензування видів господарської діяльності»** (далі – Закон про ліцензування), яким було удосконалено та спрощено порядок отримання ліцензій, зменшено кількість видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, зокрема:

- скорочено кількість ліцензованих видів з 57 до 30;
- запроваджено необов'язковість оформлення ліцензії як документа у паперовому вигляді;
- встановлено безстроковість дії ліцензії;
- посилено роль Експертно-апеляційної ради як ефективного засобу досудового врегулювання спорів у сфері ліцензування, зокрема, до функцій ради віднесено розгляд звернень органів ліцензування та надання погодження щодо проведення позапланових перевірок додержання ліцензіатами вимог ліцензійних умов.

ДРС є спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування та дозвільної системи у сфері господарської діяльності та працює за такими основними напрямками з цих питань:

- **надає незалежну оцінку щодо застосування законодавства з питань видачі документів дозвільного характеру та ліцензій, що забезпечує збалансованість та прозорість взаємовідносин між дозвільними органами, органами ліцензування та суб'єктами господарювання;**
- **погоджує проекти ліцензійних умов з урахуванням актуальності/законності та ефективності запровадження нових норм;**
- **надає методологічне забезпечення діяльності дозвільних органів та органів ліцензування.**
- особлива увага належить **Експертно-апеляційній раді з питань ліцензування, що діє при ДРС** (квазі судовий орган у вирішенні спорів у сфері ліцензування) та розглядає скарги на дії (бездіяльність) органів ліцензування стосовно видачі або анулювання ліцензій та приймає відповідні рішення. Також Рада розглядає звернення органів ліцензування та **приймає рішення стосовно доцільності проведення ними позапланових перевірок підприємців.**

З введенням в Україні **воєнного стану** серед найбільш актуальних та важливих питань, якими опікується ДРС, стало спрощення адміністративних процедур регулювання господарської діяльності, зокрема з питань ліцензування та дозвільної системи, та поліпшення бізнес-клімату.

Період перебування країни у стані війни з боку держави потребує законодавчих новацій з метою забезпечення належного та безперервного функціонування діяльності суб'єктів господарювання у період воєнного стану.

Тому ДРС проводить роботу, спрямовану на вдосконалення ліцензування та дозвільної системи шляхом проведення аналізу проблемних питань регулювання окремих сфер діяльності, **підготовку пропозицій щодо удосконалення ліцензування та дозвільної системи** у сфері господарської діяльності, запровадження видачі ліцензій та документів дозвільного характеру в електронному вигляді.

Щодо державного нагляду (контролю)

З 2007 року Законом України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04. 2007 № 877-V (далі – Закон про контроль) **в державі визначено правові та організаційні засади, основні принципи і порядок здійснення державного нагляду (контролю)** у сфері господарської діяльності, повноваження органів державного нагляду (контролю), їх посадових осіб і права, обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання під час здійснення державного нагляду (контролю).

З метою **підвищення ефективності системи державного нагляду (контролю)**, зменшення зловживань посадових осіб органів державного нагляду (контролю) та забезпечення захищеності суб'єктів господарювання прийнято Закон України від 03.11.2016 № 1726-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» щодо лібералізації системи державного нагляду», яким передбачено чіткі підстави та процедури проведення заходів державного нагляду та контролю, а також закріплено виключний перелік повноважень контролюючих органів, закріплено права суб'єкта господарювання під час здійснення державного нагляду (контролю).

ДРС виконує **контролюючі функції**, які до 2016 року належали органам прокуратури, - **контроль за контролерами** (органами державного нагляду (контролю), дозвільними органами, органами ліцензування) з метою виявлення порушень контролюючого законодавства та для зменшення тиску на бізнес. Так, ДРС:

- здійснює **перевірки контролюючих органів** (органів державного нагляду (контролю), дозвільних органів та органів ліцензування) та **ініціює притягнення до адміністративної відповідальності** посадових осіб, дії яких суперечать нормам законодавства,
- **здійснює** методичне та інформаційне забезпечення діяльності органів державного нагляду (контролю);
- **забезпечує функціонування інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю).**

У 2017 році розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1020-р було схвалено Стратегію реформування системи державного нагляду (контролю),

одним із етапів реалізації якої передбачено запровадження ризик-орієнтованого підходу до здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності.

З метою подальшого запровадження ризик-орієнтованого підходу системи державного нагляду (контролю), підвищенню об'єктивності, прозорості та неупередженості здійснення заходів державного нагляду (контролю) Кабінетом Міністрів України прийнято постанову від 10.05.2018 № 342 «Про затвердження методик розроблення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю), а також уніфікованих форм актів, що складаються за результатами проведення планових (позапланових) заходів державного нагляду (контролю) (далі – Постанова № 342).

Відтепер органи державного нагляду (контролю) у віднесених до їх відання сферах розробляють **критерії**, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності суб'єктів господарювання. Критерії затверджуються Кабінетом Міністрів України за поданням органу державного нагляду (контролю). Після затвердження критеріїв, органом державного нагляду (контролю) розробляється **уніфікована форма акта**, що складається за результатами проведення планових (позапланових) заходів державного нагляду (контролю).

• ДРС здійснює погодження таких **Критеріїв та Уніфікованих форм актів**.

В умовах введення в країні **воєнного стану** ДРС спрямувала свою роботу у сфері державного нагляду (контролю) на **контроль відносин бізнесу з контролюючими органами** на предмет: дотримання процедур, встановлених законом, дотримання строків, прийняття виключно законних рішень за результатами перевірок підприємців.

Окрім того, продовж останніх років ДРС здійснила **інвентаризацію законодавчих положень** в частині здійснення перевірок контролюючими органами та рівня відповідальності бізнесу за порушення законодавства та посадовців – за порушення законодавства з питань нагляду (контролю), ліцензування та дозвільної системи у сфері господарської діяльності, та розпочала роботу з **удосконалення законодавчої бази** у цих питаннях.

6. Стратегічні цілі ДРС:

1). Забезпечення прозорості та прогнозованої державної регуляторної політики, яка направлена на формування сприятливого бізнес-клімату в країні.

2). Зниження загального регуляторного навантаження на бізнес через проведення активної дерегуляції господарської діяльності.

3). Підвищення ефективності державних інструментів регулювання бізнесу.

4). Зменшення тиску органів нагляду (контролю) на суб'єктів господарської діяльності.

5). Цифровізація регуляторної діяльності та дозвільно-ліцензійних процедур, заходів державного нагляду (контролю).

7. Пріоритетні завдання ДРС у розрізі стратегічних цілей:

Стратегічна ціль 1. Забезпечення прозорості та прогнозованої державної регуляторної політики, яка направлена на формування сприятливого бізнес-клімату в країні

Завдання 1.1. Удосконалення положень Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»:

- **створення Регуляторного порталу;**

Впровадження державного інформаційно-комунікаційного інтернет-ресурсу, призначеного для здійснення регуляторної діяльності (Регуляторний портал), забезпечить обов'язкове розміщення в єдиній інформаційній системі усіх підготовлених в процесі регуляторної діяльності матеріалів та рішень, спрямованих на забезпечення принципів прозорості та врахування громадської думки. Це дозволить отримати централізований доступ до всіх матеріалів з єдиного джерела замість пошуку інформації по різних рубриках на сайтах регуляторних органів, а саме: планів діяльності з підготовки проєктів регуляторних актів; аналізів регуляторного впливу; проєктів регуляторних актів та повідомлень про їх оприлюднення; експертних висновків щодо регуляторного впливу проєктів регуляторних актів, внесених депутатами органів місцевого самоврядування; прийнятих регуляторних актів; звітів про відстеження результативності; протоколів розгляду зауважень і пропозицій; рішень, подань та пропозицій уповноваженого органу.

- **повернення під дію Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» низки сфер регулювання господарської діяльності;**

Протягом останніх років до Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» (далі – Закон про регуляторну політику) неодноразово вносились зміни в частині виведення з-під його дії нормативно-правових актів низки органів влади.

Зокрема, на сьогоднішній день дія Закону про регуляторну політику не поширюється на:

- акти Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг;
- акти Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку;
- акти органів місцевого самоврядування, якими встановлюються ціни/тарифи на житлово-комунальні послуги.

При цьому зазначені вище органи наділені повноваженнями, реалізація яких суттєво впливає на діяльність суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність у сфері фінансового ринку та ринку цінних паперів, в енергетичній сфері, в сфері електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку, а також у сфері житлово-комунальних послуг.

Практика виведення з-під дії Закону про регуляторну політику окремих видів діяльності органів влади призводить до знищення ефективного і результативного інструменту – участі громадян у прийнятті владних рішень, що має негативний соціальний та економічний вплив на інтереси всіх учасників господарських відносин.

- **удосконалення механізму розгляду зауважень і пропозицій громадськості та суб'єктів господарювання до проєктів регуляторних актів органів виконавчої влади.**

Поширеною є практика подання на погодження до ДРС проєктів регуляторних актів, мінімальний строк оприлюднення яких з метою одержання зауважень і пропозицій ще не закінчено. Згідно із Законом про регуляторну політику фізичні та юридичні особи, їх об'єднання мають право подавати зауваження та пропозиції до проєкту регуляторного акта протягом усього строку прийняття таких зауважень, що не може бути меншим за один місяць. Водночас існує імовірність, що зауваження та пропозиції, які надійдуть до проєкту регуляторного акта до завершення строку його оприлюднення, але після його подання на погодження до ДРС або прийняття рішення про погодження такого проєкту, не будуть розглянуті розробником. Наслідком цього є порушення розробником вимог статті 9 Закону про регуляторну політику, принципу прозорості та врахування громадської думки, а також прав громадян, суб'єктів господарювання, їх об'єднань у здійсненні державної регуляторної політики, визначених статтею 6 Закону про регуляторну політику.

Також удосконалення вимог регуляторного законодавства передбачає:

- **забезпечення судового захисту відносин, пов'язаних з оприлюдненням проєктів, що розробляються регуляторними органами та їх обов'язку забезпечувати доведення потенційної суспільної результативності кожного регулювання, яке планується запровадити;**
- **підготовку регуляторних актів за спрощеною процедурою обґрунтування їх економічної доцільності в окремих випадках;**
- **впровадження протоколу розгляду зауважень і пропозицій регуляторним органом в якому здійснюватиметься фіксація результатів опрацювання матеріалів, які надані до розробленого проєкту регуляторного акта;**
- **удосконалення процедури внесення змін до Закону про регуляторну політику.**

Шляхи реалізації	Термін виконання	Індикатор виконання
Удосконалення положень Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»	квітень 2024 року	подано до Кабінету Міністрів України проєкт Закону України про внесення змін у Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»

Завдання 1.2. Запровадження кращих практик аналізу регуляторного впливу.

Сьогодні законодавством передбачено обов'язкове проведення аналізу регуляторного впливу (АРВ) для всіх проєктів регуляторних актів, у тому числі для проєктів актів, що передбачають скасування регулювання.

Однак, світова та, зокрема, європейська практика показує, що для визначення необхідності проведення такого аналізу недостатньо лише критерію регуляторності акту, потрібні також інші критерії, що характеризують потенційний масштаб впливу.

Вимога щодо проведення повного аналізу регуляторного впливу для проєктів нормативних актів, що передбачають повне або часткове скасування регулювання, ускладнює бюрократичні процедури при підготовці проєктів актів, створює надмірне навантаження на розробників та не дозволяє їм ефективно вичищати регуляторне поле від застарілого та неефективного регулювання, а також сфокусуватися на розробці аналізу регуляторного впливу для тих регуляторних актів, що дійсно мають значний вплив.

Особливої ваги спрощення проведення АРВ набуває в умовах воєнного стану, коли необхідно підтримати діяльність суб'єктів господарювання, що відбувається за рахунок прискореного та ефективного очищення нормативно-правового поля від застарілих та зайвих інструментів державного регулювання, їх скасування, оптимізації чи оцифровізації.

Шляхи реалізації	Термін виконання	Індикатор виконання
Розроблення проєкту постанови КМУ «Про реалізацію експериментального проєкту з підготовки проєктів регуляторних актів за спрощеною процедурою»	грудень 2024 року	Прийнято постанову Кабінету Міністрів України

Завдання 1.3. Підвищення рівня дотримання вимог та принципів державної регуляторної політики органами місцевого самоврядування.

Впровадження реформи територіальної організації влади та місцевого самоврядування на засадах децентралізації створило передумови для активізації їх регуляторної діяльності. Органи місцевого самоврядування отримали повноваження щодо регулювання на місцевому рівні майже усіх сфер діяльності. Ними приймається лівова частка регуляторних актів, які мають суттєвий регуляторний вплив.

Водночас прагнення громад (органів самоврядування) отримати у власне розпорядження якнайбільше ресурсів розвитку може призвести до збільшення

регуляторного пресингу, надмірних вимог до бізнесу, що підвищує ризик виникнення конфліктів різного походження між бізнесом і громадою.

Поширеною є практика, коли надані ДРС пропозиції до проектів актів органів місцевого самоврядування залишаються останніми без розгляду або необґрунтовано не враховуються.

У підсумку – рішення органів місцевого самоврядування приймаються з порушенням принципів державної регуляторної політики.

Часто реалізація державної регуляторної діяльності органами місцевого самоврядування супроводжується відсутністю системного підходу до забезпечення здійснення державної регуляторної політики.

За таких умов підвищується роль ДРС як органу, який стоїть на захисті прав та законних інтересів суб'єктів господарювання, порушених унаслідок дії регуляторних актів.

Шляхи реалізації	Термін виконання	Індикатор виконання
Методичне забезпечення регуляторної діяльності органів місцевого самоврядування на всіх її етапах, у тому числі щодо необхідності дотримання вимог регуляторного законодавства в умовах воєнного стану	впродовж 2023-2025 років	щороку проведено навчально-інформаційні заходи для органів місцевого самоврядування підготовлено роз'яснення, рекомендації тощо

Завдання 1.4. Підвищення якості підготовки проектів регуляторних актів органами виконавчої влади.

В умовах дії правового режиму воєнного стану одним із пріоритетних напрямів діяльності Уряду є створення сприятливих умов для ведення бізнесу, що є запорукою перемоги над ворогом. До таких заходів відноситься неухильне додержання регуляторними органами та розробниками проектів регуляторних актів вимог регуляторного законодавства.

Законом про регуляторну політику передбачено, що при запровадженні кожного регулювання розробник проекту регуляторного акта зобов'язаний обґрунтовано довести необхідність запровадження такого регулювання.

Аналіз регуляторного впливу є головним інструментом регуляторної політики в усіх розвинених країнах світу (США, Канада, Велика Британія, Японія, країни Європейського Союзу). Його роль – пошук найкращого способу врегулювання проблеми, який забезпечить найкращі результати за мінімальних витрат держави та бізнесу. Саме такий підхід забезпечує створення дійсно якісних регулювань, що не викликають спротиву суспільства та сприяють стабільному розвитку держави.

Аналіз практики застосування законодавства про державну регуляторну політику протягом останніх років засвідчив загальне підвищення рівня якості проектів регуляторних актів та аналізів регуляторного впливу до них. Разом з тим, серед регуляторних органів все ще існує певний рівень нерозуміння необхідності проведення економічних розрахунків та прогнозів під час розробки проектів регуляторних актів.

Високий результат та стабільну тенденцію до покращення регуляторної дисципліни як на центральному, так і на місцевому рівні, підвищення якості аналізів регуляторного впливу дає залучення профільних асоціацій суб'єктів господарювання до нормативного процесу та методична робота з регуляторними органами.

Шляхи реалізації	Термін виконання	Індикатор виконання
Методичне забезпечення регуляторної діяльності органів виконавчої влади на всіх її етапах, у тому числі щодо необхідності дотримання вимог регуляторного законодавства в умовах воєнного стану	впродовж 2023-2025 років	щороку проведено навчально-інформаційні заходи для органів місцевого самоврядування підготовлено роз'яснення, рекомендації тощо
Активне залучення профільних асоціацій суб'єктів господарювання до нормативного процесу, що дасть змогу забезпечити баланс інтересів держави та бізнесу	впродовж 2023-2025 років	проведено робочі наради за участі громадськості з метою обговорення проєктів регуляторних актів. опрацьовано 100% листів громадськості із зауваженнями та пропозиціями до проєктів регуляторних актів
Розроблення Методичних рекомендацій щодо реалізації державної регуляторної політики та проведення дерегуляції господарської діяльності на всіх рівнях	грудень 2025 року (із підготовкою проміжних методичних рекомендацій у 2024 році)	методичні рекомендації підготовлені та оприлюднені на сайті ДРС і надіслані регуляторним органам

Завдання 1.5. Недопущення прийняття регуляторних актів, що можуть спричинити надмірне та економічно необґрунтоване навантаження на бізнес

Щороку ДРС проводить експертизу близько трьох тисяч проєктів регуляторних актів центрального та регіонального рівнів. Фахівці державних органів під час розробки проєктів не завжди можуть передбачити їх наслідки для бізнесу, що під час впровадження регулювань призводить до значних перевитрат з боку суб'єктів господарювання та, як наслідок, підвищення соціальної напруги.

За результатами аналізу проєктів регуляторних актів, розроблених органами виконавчої влади – близько 20% проєктів не відповідають принципам державної регуляторної політики, зокрема доцільності, ефективності та збалансованості, тобто досягнення максимально позитивних результатів за рахунок мінімальних витрат для суб'єктів господарювання, громадян та держави.

Завдяки прийняттю ДРС рішень про відмову у погодженні таких проєктів регуляторних актів, зокрема, у 2022 році ДРС було зупинено впровадження 3,3 млрд. грн. додаткових витрат для суб'єктів господарювання та на суму 418,6

млн. грн. додаткових витрат – для держави; у 2023 році: 14,8 млрд. грн. – для бізнесу та 15,8 млн. грн. – для держави.

Шляхи реалізації	Термін виконання	Індикатор виконання
Проведення аналізу проєктів регуляторних актів, що подаються на погодження до ДРС, та прийняття рішень про погодження цих проєктів або про відмову в їх погодженні	впродовж 2023-2025 років	опрацьовано 100% проєктів регуляторних актів центральних та місцевих органів на предмет недопущення необґрунтованого навантаження на бізнес
Моніторинг законопроєктів та проєктів рішень Уряду, які виносяться на засідання Урядових комітетів, на предмет їх відповідності вимогам Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»	впродовж 2023-2025 років	опрацьовано 100% проєктів відповідних регуляторних актів. вжито відповідних заходів у разі виявлення проєктів регуляторних актів, які винесені на засідання Урядових комітетів без дотримання вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»

Завдання 1.6. Посилення відповідальності посадових осіб за невиконання вимог законодавства у сфері державної регуляторної політики, політики з питань нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, ліцензування та дозвільної системи у сфері господарської діяльності та дерегуляції господарської діяльності.

Метою Закону про регуляторну політику є забезпечення балансу інтересів суб'єктів господарювання, споживачів і держави, упередження запровадження зайвого навантаження на суб'єктів господарювання, насамперед на суб'єктів малого бізнесу, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів. Прийняття регуляторних актів без встановленої Законом про регуляторну політику процедури (або з її порушенням) призводить до негативних економічних наслідків для суспільства, адже при їх прийнятті зазвичай не враховується позиція громадськості та бізнесу, не обраховуються (або формально обраховуються) вартісні витрати з урахуванням всіх прийнятних альтернатив.

Відповідальність за порушення законодавства у сфері державної регуляторної політики на сьогоднішній день є формальною. Санкції статей Кодексу України про адміністративні правопорушення у цій сфері є символічними і не відповідають загальним засадам адміністративної відповідальності, а їх застосування нездатне досягти мети адміністративного стягнення, а саме виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами.

Крім того, потребує уточнення диспозицій статей щодо порушення вимог законодавства про дозвільну систему, у сфері ліцензування видів господарської діяльності, порушення порядку здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, невиконання приписів, подань, розпоряджень, рішень посадових осіб ДРС, невиконання законних вимог посадових осіб ДРС.

За результатами аналізу проведених перевірок ДРС, який здійснює наглядову функцію за дотриманням контролюючими, дозвільними та органами ліцензування законодавства у відповідних сферах, а також прийняття судами рішень у справах про адміністративні правопорушення, виявлено недосконалість, що пов'язані, зокрема з процедурою складання та направлення протоколів про адміністративні правопорушення, зі стислістю строків накладення стягнення, що призводить до уникнення посадовими особами вказаних органів відповідальності.

Шляхи реалізації	Термін виконання	Індикатор виконання
Внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за порушення законодавства у сфері державної регуляторної політики та дерегуляції, політики з питань нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, ліцензування та дозвільної системи у сфері господарської діяльності та дерегуляції господарської діяльності	вересень 2024 року	подано до Верховної Ради України проєкт Закону України про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення

Стратегічна ціль 2. Зниження загального регуляторного навантаження на бізнес через проведення активної дерегуляції господарської діяльності

Завдання 2.1. Боротьба з формальним підходом до відстеження та перегляду чинних регулювань.

Практика, що склалася в Україні в частині відстеження результативності діючих регуляторних актів та їх перегляду, нажаль, свідчить про формальний підхід до цього процесу.

Під час проведення заходів з відстеження регуляторні органи просто декларують досягнення цілей навіть у випадках, коли регулювання є застарілим або неефективним. При цьому регуляторні органи не відображають у звітах про відстеження результативності своїх регуляторних актів навіть ті показники результативності, що були задекларовані в аналізі регуляторного впливу, а також не проводять розрахунків фактичних економічних витрат бізнесу та не порівнюють їх з прогностичним розміром витрат, розрахованим в аналізі регуляторного впливу.

Зазначений підхід є деструктивним та потребує зміни з метою проведення комплексного перегляду та оновлення діючих регуляторних актів, в тому числі, приведення їх у відповідність до законодавства Європейського Союзу.

Шляхи реалізації	Термін виконання	Індикатор виконання
Внесення змін до Методики відстеження результативності регуляторного акта з метою закріплення на нормативному рівні провідних світових та європейських практик	грудень 2024 року	подано Мінекономіки проєкт постанови про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 11.03.2004 № 308 «Про затвердження методик проведення аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного акта»

Завдання 2.2. Забезпечення координації регуляторних органів щодо системного перегляду регуляторних актів.

Системний підхід до дерегуляції та впровадження ефективного регулювання в країні можуть забезпечити фундамент для нарощування виробничого та експортного потенціалу на найближчі роки, особливо у післявоєнний період.

Завдання стосовно перегляду 100% нормативно-правових актів, що регулюють господарську діяльність, також закріплене у Національній економічній стратегії до 2030 року, яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179.

У 2021-2023 роках було переглянуто 13,5 тис. актів регуляторного характеру на предмет їх законності та актуальності. За результатами було скасовано 4611 (34%) неактуальних нормативно-правових актів, котрі негативно впливали на бізнес-клімат в країні.

Підвищення прозорості та якості реалізації політики дерегуляції залежить від координації регуляторних органів щодо перегляду регуляторних актів у межах їх компетенцій на предмет актуальності, законності та відповідності принципам регуляторної політики. Відповідно така діяльність забезпечується через системний перегляд нормативно-правових актів з відповідними рекомендаціями щодо зміни законодавчої бази.

Шляхи реалізації	Термін виконання	Індикатор виконання
Здійснення заходів із координації регуляторних органів в частині забезпечення систематизації та перегляду регуляторних актів на предмет їх відповідності принципам державної регуляторної політики	Здійснення заходів: впродовж 2023-2025 років Проміжні результати - щороку у січні	отримано проміжні результатами систематизації та перегляду, які оприлюднені на сайті ДРС

2.3. Оптимізація кількості та змісту звітності, яку подають підприємці.

В процесі ведення господарської діяльності підприємці в установленому порядку готують та подають звітність. Часто одна/однакова звітна інформація подається кілька разів в різні органи влади, що створює надмірне та

необґрунтоване регуляторне навантаження на бізнес та обумовлює високий рівень корупції у зазначеній сфері.

На дану проблему була звернута увага також у Державній антикорупційній програмі на 2023-2025 роки (пп. 2.2.3.5.3-2.2.3.5.6).

З метою визначення можливості внесення змін до актів законодавства, якими встановлено відповідну звітність підприємців, у 2023 році ДРС розпочала проведення аналізу таких актів законодавства, вивчення ситуації зі звітністю у різних галузях та сферах господарювання.

Шляхи реалізації	Термін виконання	Індикатор виконання
Проведення аналізу актів законодавства, за результатами - визначено можливість внесення до них змін з метою оптимізації кількості та змісту звітності, яку подають підприємці	серпень 2024 року	підготовлено звіт, який розміщено на вебсайті ДРС
Оприлюднення звіту за результатами аналізу, його громадське обговорення, доопрацювання (в разі потреби), надсилання органам, які прийняли чи затвердили відповідні акти, для розгляду	жовтень 2024 року	проведено громадське обговорення, надіслано доопрацьований звіт відповідним органам влади розміщено про проведену роботу інформацію на вебсайті ДРС
Проведення моніторингу внесення змін до актів законодавства, інших актів органів державної влади щодо оптимізації кількості та змісту звітності, яку подають підприємці	Щопівріччя: грудень 2024 року липень 2025 року грудня 2025 року	оприлюднено результати проведення моніторингу

Стратегічна ціль 3. Підвищення ефективності державних інструментів регулювання бізнесу.

Завдання 3.1. Участь у перегляді інструментів державного регулювання господарської діяльності.

Велика кількість інструментів державного регулювання негативно впливає на провадження та започаткування господарської діяльності суб'єктами господарювання.

Процедура отримання ліцензій та документів дозвільного характеру потребує великих часових та фінансових витрат суб'єктів господарювання, створює додаткове адміністративне навантаження на них.

З метою оптимізації їх кількості або переведення на інший засіб державного регулювання в певній сфері господарської діяльності, скорочення ліцензування окремих видів господарської діяльності та документів дозвільного характеру, у разі наявності дублювання інших засобів державного регулювання у певній сфері діяльності або неефективності такого регулювання ДРС проводиться

аналіз застосування інструментів державного регулювання господарської діяльності.

Перегляд засобів державного регулювання сприятиме створенню умов для ефективної діяльності суб'єктів господарювання, особливо у період воєнного стану і у період післявоєнної відбудови країни.

Шляхи реалізації	Термін виконання	Індикатор виконання
Здійснення аналізу застосування інструментів державного регулювання господарської діяльності, підготовка та надання пропозицій щодо перегляду інструментів державного регулювання господарської діяльності для розгляду на засіданнях Міжвідомчої робочої групи з питань прискореного перегляду інструментів державного регулювання господарської діяльності	впродовж 2024 року	взято участь 100% засідань Міжвідомчої робочої групи з питань прискореного перегляду інструментів державного регулювання господарської діяльності (на запрошення Мінекономіки). підготовлено пропозиції щодо перегляду інструментів державного регулювання до цих засідань.

Завдання 3.2. Забезпечення функціонування ефективного механізму для досудового вирішення спорів у сфері ліцензування

На виконання вимог Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» при ДРС створена і діє Експертно-апеляційна рада з питань ліцензування (далі – ЕАР), що є постійно діючим колегіальним органом при спеціально уповноваженому органі з питань ліцензування (ДРС), яка є ефективним механізмом для досудового вирішення спорів у сфері ліцензування.

Унікальність ЕАР: дієвість - ЕАР є дієвим і поки що єдиним в Україні механізмом досудового вирішення спорів щодо захисту прав суб'єктів господарювання у сфері ліцензування; *доступність* – до ЕАР може звернутися зі скаргою будь-який ліцензіат чи здобувач ліцензії стосовно безпідставних рішень про анулювання чи відмову у видачі/переоформленні ліцензій; *швидкість отримання результатів* – засідання ЕАР відбуваються не рідше одного разу на місяць; *безоплатність* – за подання скарги до ЕАР не передбачено жодних державних платежів; *організаційна зручність* – рішення ЕАР оголошується одразу ж після засідання. А текст рішення направляється скаржнику електронною поштою. (швидке отримання результатів). *гарантійність* – розпорядження спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування, прийняті в межах його повноважень, є обов'язковими до виконання органами ліцензування, юридичними особами всіх форм власності, а також фізичними особами - підприємцями.

Компетенція ЕАР: розгляд скарг здобувачів ліцензії, ліцензіатів на дії (бездіяльність) органу ліцензування щодо порушення законодавства у сфері ліцензування; розгляд звернень органів ліцензування щодо проведення позапланових перевірок додержання ліцензіатами вимог ліцензійних умов на підставах, передбачених пунктами 2, 4 і 5 частини третьої статті 19 Закону

України «Про ліцензування видів господарської діяльності»; розгляд пропозицій щодо запровадження ліцензування нового чи скасування чинного виду господарської діяльності (частини (частин) виду господарської діяльності) та запитувати необхідні матеріали для їх розгляду; розроблення рекомендацій стосовно вдосконалення державної політики у сфері ліцензування; проведення експертизи проектів нормативно-правових актів або пропозицій у сфері ліцензування.

За результатами розгляду рішень ЕАР ДРС:

видає розпорядження про розгляд скарги (у разі задоволення скарги зобов'язує орган ліцензування скасувати рішення органу ліцензування, яке оскаржується, або вчинити (не вчиняти) певні дії, спрямовані на усунення порушень законодавства у сфері ліцензування), розпорядження про зняття скарги з розгляду;

надає органу ліцензування погодження (або повідомляє про непогодження) на проведення позапланової перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов на підставах, передбачених пунктами 2, 4 або 5 частини третьої статті 19 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності»;

опрацьовує рекомендації та/або рішення, схвалені ЕАР ліцензування згідно з повноваженнями.

Шляхи реалізації	Термін виконання	Індикатор виконання
Проведення засідань ЕАР ДРС та поширення серед суб'єктів господарювання інформації про її можливості в частині захисту їх інтересів	впродовж 2023-2025 років	розглянуто 100% скарг, звернень, пропозицій до ЕАР ДРС

Завдання 3.3. Удосконалення законодавства з питань ліцензування та дозвільної системи.

На сьогодні Закони України «Про ліцензування видів господарської діяльності» та «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» не містять норм щодо правового врегулювання здійснення господарської діяльності в умовах воєнного стану та післявоєнного періоду.

За результатами проведеного ДРС аналізу норм зазначених законів, узагальнення практики застосування нормативно-правових актів у сфері ліцензування та дозвільної системи, визначено правові колізії, неузгодженості та недосконалості, що пов'язані з процедурами ліцензування у сфері господарської діяльності.

Оскільки процес удосконалення є постійно діючим, завдання щодо вдосконалення системи ліцензування та дозвільної системи вимагає вчасного реагування на зміни з метою забезпечення належного та безперервного функціонування діяльності суб'єктів господарювання з урахуванням реалій воєнного стану та необхідних для створення сприятливих умов щодо відновлення економіки України в післявоєнний період.

Шляхи реалізації	Термін виконання	Індикатор виконання
Розробка пропозицій щодо внесення змін до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» та Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»	грудень 2025 року	розроблено пропозиції, які надіслано на погодження заінтересованим органам влади

Стратегічна ціль 4. Зменшення тиску органів нагляду (контролю) на суб'єктів господарської діяльності.

Завдання 4.1. Удосконалення законодавства з питань державного нагляду (контролю).

Бізнес-середовище продовжує стикатися з численними проблемами, що є наслідком дій контролюючих органів: необґрунтовані перевірки, складність відстоювання правоти підприємця, частота перевірок, інші.

Тому надзвичайно важливим завданням сьогодення є запровадження дієвих заходів щодо мінімізації негативного впливу на підприємців наслідків дій контролюючих органів та додаткових форм захисту господарської діяльності. Зокрема:

- **надання права на альтернативне оскарження до ДРС документів щодо усунення порушень за результатами проведених органами державного нагляду (контролю) перевірок**

Сьогодні у разі порушень контролюючими органами законодавства під час здійснення ним перевірки підприємець може захистити свої права лише у суді або у тому самому державному органі, в якому відповідною посадовою особою здійснено порушення під час проведення перевірки.

Надання суб'єктам господарювання права досудового оскарження результатів заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, зокрема розпорядчих документів контролюючих органів щодо усунення порушень, до незалежного державного органу, а саме ДРС, стане альтернативним нормативно-правовим нововведенням стосовно діючих правових механізмів з питань захисту інтересів суб'єктів господарювання.

- **запровадження погодження ДРС позапланових заходів державного нагляду (контролю)**

Близько 1000 контролюючих органів здійснюють десятки тисяч позапланових перевірок щороку. Дослідити доцільність та виправданість таких перевірок неможливо, а це створює простір для маніпуляцій, корупції і адміністративного тиску на підприємців. Сьогодні позапланова перевірка проводиться за рішенням територіального підрозділу державного нагляду (контролю) лише за погодженням контролюючого органу, якому він підпорядковується.

Прийняття будь-яким органом державного нагляду (контролю) рішення про проведення позапланового заходу державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності за обов'язковим попереднім погодженням з

незалежним органом – уповноваженим центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну регуляторну політику, політику з питань нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності (ДРС) – підтвердило б реальну доцільність та виправданість такого заходу.

Упевненість в ефективності та доцільності запровадження такої процедури погодження ґрунтується на позитивному аналогічному досвіді та результатах діяльності Експертно-апеляційної ради в питаннях ліцензування при ДРС, яка сьогодні виконує функцію розгляду звернень органів ліцензування щодо проведення позапланових перевірок додержання ліцензіатами вимог ліцензійних умов.

- **запровадження онлайн-перевірок підприємців в окремих сферах господарської діяльності**

Також, вирішення нагального питання сьогодення щодо можливості здійснення органом державного нагляду (контролю) онлайн-перевірок, а саме їх проведення у формі невіїзних перевірок, що надасть змогу заощадити державні кошти на відрядження та більш раціонально використовувати робочий час суб'єкта господарювання і державних органів. Численні перевірки за місцезнаходженням суб'єкта підприємництва відволікають, іноді навіть зупиняють його господарську діяльність.

- **зменшення частоти проведення заходів ДНК для суб'єктів господарювання із середнім та незначним ступенями ризику, якими укладено договори страхування**

Запровадження можливості збільшення періоду здійснення заходів державного нагляду (контролю) відносно суб'єктів господарювання, діяльність яких віднесена до середнього та незначного ступенів ризику, на період дії укладеного суб'єктом господарювання договору страхування цивільної відповідальності за шкоду, яку може бути заподіяно навколишньому природному середовищу, життю, здоров'ю та майну третіх осіб унаслідок порушення суб'єктом господарювання вимог законодавства, що в свою чергу створить сприятливе середовище для провадження господарської діяльності суб'єктами господарювання після припинення воєнного стану.

- **скорочення переліку органів, на які не поширюється дія Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»**

ДРС уповноважена на здійснення контролю законності діяльності органів державного нагляду (контролю), органів ліцензування та дозвільних органів в частині здійснення контрольних повноважень у відповідних сферах господарської діяльності.

Концепція правового регулювання, запроваджена Законом України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» полягає у впровадженні єдиного підходу до визначення правових та організаційних засад, основних принципів і порядку здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, повноважень органів державного нагляду (контролю), їх посадових осіб, прав, обов'язків та

відповідальності суб'єктів господарювання під час здійснення державного нагляду (контролю).

В останнє 10-річчя спостерігається стійка тенденція до звуження сфери дії цього Закону, що виводить з-під дії нагляду ДРС окремі контролюючі органи, призводить до безконтрольності у проведенні перевірок у цих сферах та низки проблем правового регулювання, а саме:

неузгодженість норм різних законодавчих актів щодо державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, існування колізій, що послаблюють правову захищеність суб'єктів господарювання;

збільшення ризиків корупційних правопорушень, пов'язаних зі здійсненням заходів державного нагляду (контролю);

зниження ефективності системи державного нагляду (контролю);

унеможливлення забезпечення повноцінного виконання ДРС однієї з основних її функцій: проведення перевірок додержання органами державного нагляду (контролю) вимог Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» в частині здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності.

Як наслідок, існуюча система державного нагляду (контролю) не може повною мірою забезпечувати гарантування прав та законних інтересів кожного суб'єкта господарювання.

Шляхи реалізації	Термін виконання	Індикатор виконання
Розробка пропозицій щодо внесення змін до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»	червень 2025 року	розроблено пропозиції, які надіслано на погодження заінтересованим органам влади

Завдання 4.2. Запровадження невіїзних перевірок органів державного нагляду (контролю), органів ліцензування та дозвільних органів, що проводяться ДРС.

Процедура здійснення ДРС наглядової функції за дотриманням органами державного нагляду (контролю), ліцензування та дозвільними органами законодавства у відповідних сферах регулюється нормативно-правовими актами, результати та аналіз застосування яких свідчать про необхідність актуалізації, перегляду та уніфікації їх норм, зокрема в умовах сьогодення.

Так, прогресивною вбачається ідея запровадження нової форми перевірки ДРС у формі невіїзної перевірки, яка проводиться за місцем знаходження ДРС та/або її територіальних органів.

Введення нового виду перевірок у формі невіїзних перевірок, надасть можливість заощадити відряджувальні виплати, що пов'язані з проведенням таких перевірок, та раціональним розподілом часу державних органів та державних службовців.

Шляхи реалізації	Термін виконання	Індикатор виконання
Удосконалення та уніфікація порядків проведення перевірок органів державного нагляду (контролю), органів ліцензування та дозвільних органів, що проводяться ДРС	Впродовж 2023-2024 років	розроблено зміни до відповідних нормативно-правових актів та подано Мінекономіки

Завдання 4.3. Недопущення та профілактика порушень з боку органів державного нагляду (контролю) під час здійснення ними заходів державного нагляду (контролю), дозвільних органів та органів ліцензування – щодо законодавства з питань дозвільної системи та ліцензування у сфері господарської діяльності.

З метою попередження та виявлення порушень законодавства у сфері державного нагляду (контролю) ДРС проводить планові та позапланові (на підставі звернень суб'єктів господарювання) заходи державного нагляду (контролю), зокрема щодо додержання:

- органами ліцензування вимог законодавства у сфері ліцензування господарської діяльності;
- дозвільними органами вимог законодавства з питань видачі документів дозвільного характеру;
- органами нагляду (контролю) вимог Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» в частині здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності.

За результатами всіх перевірок складаються акти та, відповідно, видаються розпорядження, приписи та подання.

Зокрема, за результатами 2023 року у 72% перевірок, здійснених ДРС, було виявлено порушення з боку контролюючих органів. Така ситуація потребує посилення контролю з боку ДРС за діяльністю органів ліцензування та дозвільних органів, органів державного нагляду (контролю) з метою зменшення кількості випадків порушень ними вимог законодавства, за які встановлено адміністративну відповідальність.

Шляхи реалізації	Термін виконання	Індикатор виконання
Проведення ДРС заходів державного нагляду (контролю)	Впродовж 2023-2025 років	проведено 100% запланованих перевірок та позапланових

Стратегічна ціль 5. Цифровізація регуляторної діяльності та дозвільно-ліцензійних процедур, заходів державного нагляду (контролю)

Завдання 5.1. Створення Єдиної інформаційної системи «Регуляторний портал».

На сьогодні фактично відсутня офіційна систематизація діючих регуляторних актів та проектів регуляторних актів як центральних органів виконавчої влади, так і органів місцевого самоврядування, що має свої негативні

наслідки, зокрема:

- створення передумов для прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів;
- відсутність оперативного відстеження можливого надмірного впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання та прийняття рішень щодо усунення перешкод для розвитку господарської діяльності;
- необхідність застосування «ручного режиму» відслідковування прийняття та оновлення інформації щодо затвердження планів діяльності з підготовки проектів регуляторних актів та переліків регуляторних актів працівниками ДРС, що потребує багато робочого часу.

Такі акти приймаються на різних рівнях: закони України; постанови Кабінету Міністрів України; накази міністерств, інших ЦОВВ; розпорядження місцевих органів виконавчої влади; акти органів місцевого самоврядування.

Суб'єктам господарювання для ознайомлення з регуляторними актами доводиться опрацювати офіційні вебсайти всіх зазначених органів влади. Це може створювати адміністративні складнощі на початку роботи та під час ведення господарської діяльності.

У статті 13 Конституції України, зокрема зазначено, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки.

Реалізація відповідного проекту інформатизації сприятиме ефективному здійсненню державної регуляторної політики, а саме, як визначає стаття 5 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»:

- встановленню єдиного підходу до підготовки аналізу регуляторного впливу та до здійснення відстежень результативності регуляторних актів;
- підготовці аналізу регуляторного впливу;
- плануванню діяльності з підготовки проектів регуляторних актів;
- оприлюдненню проектів регуляторних актів з метою одержання зауважень і пропозицій від фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань, а також відкриті обговорення за участю представників громадськості питань, пов'язаних з регуляторною діяльністю;
- відстеженню результативності регуляторних актів;
- перегляду регуляторних актів;
- систематизації регуляторних актів;
- недопущенню прийняття регуляторних актів, які є непослідовними або не узгоджуються чи дублюють діючі регуляторні акти;
- викладенню положень регуляторного акта у спосіб, який є доступним та однозначним для розуміння особами, які повинні впроваджувати або виконувати вимоги цього регуляторного акта;
- оприлюдненню інформації про здійснення регуляторної діяльності.

Ініціатива ДРС щодо створення Єдиної інформаційної системи «Регуляторний портал» (далі – Регуляторний портал) була підтримана у 2022 році на засіданнях робочої підгрупи «Спрощення регуляторного середовища

і підтримка розвитку бізнесу» робочої групи «Відновлення та розвиток економіки», утвореної при Національній раді з відновлення України від наслідків війни, та пізніше зафіксована у Державній антикорупційній програмі на 2023–2025 роки.

Мета створення Регуляторного порталу – забезпечення прогнозованості регуляторного середовища, підвищення залученості суб'єктів господарювання до процесу формування державної політики у сферах регулювання на всіх управлінських рівнях та зниження рівня корупційних ризиків при здійсненні регуляторної діяльності.

Цілі:

- здійснення державної регуляторної політики відповідно до принципів державної регуляторної політики відповідно до Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»;

- прозорість та врахування громадської думки – відкритість для фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань дій регуляторних органів на всіх етапах їх регуляторної діяльності, обов'язковий розгляд регуляторними органами ініціатив, зауважень та пропозицій, наданих у встановленому законом порядку фізичними та юридичними особами, їх об'єднаннями, обов'язковість і своєчасність доведення прийнятих регуляторних актів до відома фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань.

- встановлення уніфікованого підходу до планування, підготовки аналізу регуляторного впливу, оприлюднення, відстеження, систематизації, збирання з метою забезпечення здійснення державної регуляторної політики за допомогою Системи;

- забезпечення суб'єктів господарювання та органів державної влади, органів місцевого самоврядування інформацією про регуляторну діяльність.

Створення Регуляторного порталу сприятиме підвищенню прозорості та відкритості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування та автоматизації процесів обміну інформації щодо «життєвого циклу» регуляторних актів.

Регуляторний портал розробляється з вимогою забезпечення сумісності та електронної взаємодії з інформаційними системами органів державної влади, а також забезпечення вимог безбар'єрності.

Шляхи реалізації	Термін виконання	Індикатор виконання
Розроблення та введення в експлуатацію Єдиної інформаційної системи «Регуляторний портал», у тому числі модуля оцінки регуляторного навантаження на різні види бізнесу, IT-інструменту «Регуляторний дашборд»	жовтень 2025 року	введено в експлуатацію

Завдання 5.2. Удосконалення процедури внесення інформації до Інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю)

На виконання вимог статті 4⁻¹ Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» створена

Інтегрована автоматизована система державного нагляду (контролю) (далі – ІАС ДНК), мета якої є забезпечення суб'єктів господарювання та органів державної влади, органів місцевого самоврядування інформацією про заходи державного нагляду (контролю).

ІАС ДНК призначена для автоматизації процесів планування, узгодження, фіксації результатів та заходів і звітності за результатами планового періоду.

Функціонування ІАС ДНК забезпечує ДРС, яка є її держатель.

Порядок функціонування ІАС ДНК, внесення відомостей до неї та строки розміщення цих відомостей затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 № 387 (далі – Порядок).

Водночас діючою редакцією Порядку передбачені дуже стислі строки внесення відомостей до ІАС ДНК посадовими особами органів державного нагляду (контролю). Для покращення організаційного забезпечення роботи органів державного нагляду (контролю) існує необхідність врегулювання питання щодо збільшення строків внесення відомостей ІАС ДНК та уточнення визначення поняття «користувач».

Оновлені процеси мають бути реалізовані в ІАС ДНК також шляхом внесення змін до технічного завдання, іншої обов'язкової документації та подальшого доопрацювання програмного забезпечення.

Шляхи реалізації	Термін виконання	Індикатор виконання
Внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 № 387 «Про Порядок функціонування інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю), внесення відомостей до неї та строки розміщення цих відомостей» в частині збільшення строків внесення відомостей ІАС ДНК та уточнення визначення поняття «користувач».	липень 2024 року	подано Мінекономіки проект змін до постанови КМУ

Завдання 5.3. Завершення впровадження ризик-орієнтованої системи державного нагляду (контролю).

Система державного нагляду (контролю) в Україні змінюється та переорієнтовується на ризик-орієнтований підхід. Водночас у багатьох випадках вона все ще чинить надмірний регуляторний тиск на суб'єктів господарювання, особливо на малий та середній бізнес. Крім того, надмірний контроль може створювати корупційні ризики.

Зокрема, це пов'язано з недостатньою прозорістю в оцінці ефективності державного нагляду (контролю), що призводить до загальної невпевненості суспільства та бізнесу щодо потреби державного нагляду (контролю) у тих обсягах, у яких він на сьогодні здійснюється.

Постановою Кабінету Міністрів України від 17.03.2022 № 303 (зі змінами), припинено проведення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану майже в усіх сферах господарської

діяльності на період воєнного стану, введеного Указом Президента України від 24.02.2022 № 64 «Про введення воєнного стану в Україні».

Дозволяється здійснення позапланових заходів державного нагляду (контролю) на підставі рішень центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у відповідних сферах за наявності загрози, що має негативний вплив на права, законні інтереси, життя та здоров'я людини, захист навколишнього природного середовища та забезпечення безпеки держави, а також для виконання міжнародних зобов'язань України протягом періоду воєнного стану.

Якщо розглядати застосований підхід до перевірок як певний експеримент, то можна констатувати, що система державного нагляду (контролю) в Україні вже готова до переходу на превентивну та ризик-орієнтовану.

Водночас, наразі в органах державного нагляду (контролю) відсутні інструменти для систематичного збору даних, які б оцінювали вплив заходів державного нагляду (контролю) та запобіжних заходів на стан безпечності діяльності певної сфери господарської діяльності.

Статистика, що характеризує динаміку негативних подій та їх наслідків ведеться несистемно або взагалі не ведеться. Відповідно, прослідкувати взаємозв'язок між кількістю заходів державного нагляду (контролю) та кількістю небезпечних подій, що відбулися (могли відбутися) фактично неможливо.

До того ж, збір та обробка даних зазвичай вимагають залучення додаткових ресурсів, часу і зусиль органів державного нагляду (контролю). Неавтоматизовані методи збору та обробки даних можуть призвести до помилок, інтерпретаційних розбіжностей та суб'єктивних оцінок.

Створення та робота Електронної системи управління ризиками у сфері державного нагляду (контролю), що є складовою ІАС ДНК, сприятиме впровадженню дієвого механізму визначення ефективності заходів державного нагляду (контролю), зменшенню та мінімізації розміру можливих втрат (збитків) суб'єктів господарювання та інших юридичних осіб шляхом запровадження системи управління ризиками для ідентифікації наявних ризиків, пов'язаних із їх діяльністю.

Питання вибіркового застосування обов'язкових правил для бізнесу, які супроводжуються відповідними корупційними ризиками, зазначено у Державній антикорупційній програмі на 2023–2025 роки (заходи 2.2.2.1.3–2.2.2.1.4).

Складовими для вирішення питання визначено:

- прийняття змін до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю)» (відповідний законопроект зареєстровано у Верховній Раді України за реєстр. № 5837 від 05.08.2021);

- затвердження Методики оцінки ефективності державного нагляду (контролю) (відповідальний виконавець – Мінекономіки);

- розроблення та введення в експлуатацію Електронної системи управління ризиками, що є складовою ІАС ДНК.

Переорієнтація системи державного нагляду (контролю) з домінуючої сьогодні, карально-репресивної, на превентивну і ризик-орієнтовану сприятиме

встановленню сприятливого середовища для провадження господарської діяльності, розвитку малого і середнього підприємництва, залученню інвестицій, запобігатиме уникненню або спотворенню конкуренції на внутрішньому ринку, збалансуванню захисту інтересів громадян, суб'єктів господарювання та держави.

Шляхи реалізації	Термін виконання	Індикатор виконання
Підготовка концепції Електронної системи управління ризиками, що є складовою ІАС ДНК.	вересень 2024 року	підготовлено концепцію
Розроблення та введення в експлуатацію Електронної системи управління ризиками, що є складовою ІАС ДНК	18 місяців з дня набрання чинності Законом України «Про основні засади державного нагляду (контролю)» (реєстр. № 5837 від 05.08.2021)	введено в експлуатацію

8. Показники ефективності діяльності ДРС:

Щодо державної регуляторної політики

1). Удосконалено положення Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

2). Внесено зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за порушення законодавства у сфері державної регуляторної політики та дерегуляції, політики з питань нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, ліцензування та дозвільної системи у сфері господарської діяльності та дерегуляції господарської діяльності.

3). Проведено навчально-інформаційні заходи та підготовлено роз'яснення для регуляторних органів центрального та регіонального рівнів щодо дотримання вимог регуляторного законодавства, у тому числі в умовах воєнного стану.

4). Проведено обговорення та робочі зустрічі з представниками бізнесу та підприємницької громадськості з питань виявлення неякісних та недоцільних регулювань.

5). Здійснено заходи з координації регуляторних органів в частині забезпечення систематизації та перегляду регуляторних актів на предмет їх відповідності принципам державної регуляторної політики.

6). Оптимізовано кількість та зміст звітності, яку подають суб'єкти господарювання.

7). Проведено аналіз 100% проєктів регуляторних актів, що подаються на погодження до ДРС, та прийняття рішень про погодження цих проєктів або про відмову в їх погодженні.

Щодо дозвільної системи та ліцензування

8). Здійснено аналіз застосування інструментів державного регулювання господарської діяльності та підготовлено пропозиції щодо перегляду

інструментів державного регулювання господарської діяльності для розгляду на засіданнях Міжвідомчої робочої групи з питань прискореного перегляду інструментів державного регулювання господарської діяльності.

9). Забезпечено діяльність Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування як ефективної інституції для досудового вирішення спорів у сфері ліцензування, у тому числі, належне функціонування Реєстру розгляду скарг здобувачів ліцензій, ліцензіатів на дії (бездіяльність) органів ліцензування щодо порушення законодавства у сфері ліцензування, а також створено та забезпечено діяльність Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування та дозвільної системи у сфері господарської діяльності.

10). Удосконалено положення законодавства з питань ліцензування та дозвільної системи.

Щодо державного нагляду (контролю)

11). Удосконалено законодавство з питань державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності.

12). Удосконалено порядки проведення перевірок органів державного нагляду (контролю), органів ліцензування та дозвільних органів, що проводяться ДРС.

13). Проведено заходи державного нагляду (контролю).

Щодо питань цифровізації

14). Створено Єдину інформаційну систему «Регуляторний портал».

15). Удосконалено процедуру внесення інформації до Інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю).

16). Підготовлено концепцію Електронної системи управління ризиками, що є складовою Інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю).

9. Показники ефективності діяльності регуляторних органів, органів державного нагляду (контролю), органів ліцензування та дозвільних органів, на які ДРС безпосередньо не впливає відповідно до своїх повноважень, але завдяки особливостям діяльності ДРС вона є опосередкованим індикатором стану їх досягнення:

Щодо державної регуляторної політики:

1). Підвищено рівень дотримання вимог та принципів державної регуляторної політики регуляторними органами, у тому числі шляхом експериментального застосування «штучного інтелекту».

2). Підвищено якість підготовки проєктів регуляторних актів за рахунок підвищення рівня економічної обґрунтованості запровадження нових регулювань.

3). Активізовано діяльність щодо відстеження результативності прийнятих регуляторних актів в частині запровадження здійснення розрахунків витрат суб'єктів господарювання на виконання вимог регулювання.

4). Забезпечено оприлюднення усіх документів, підготовлених у процесі здійснення регуляторної діяльності.

5). Реалізовано у повному обсязі та відповідно до встановлених Урядом строків виконання завдань та заходів, передбачених Планом дерегуляції господарської діяльності.

Щодо дозвільної системи та ліцензування

6). Скасовано документи дозвільного характеру, які є економічно необґрунтованими.

7). Розширено сферу застосування декларативного принципу провадження господарської діяльності (без отримання документа дозвільного характеру).

8). Законодавчо врегульовано процедури видачі певних документів дозвільного характеру, приведено нормативно-правові акти, які регулюють відносини, пов'язані з ліцензуванням та дозвільною системою у сфері господарської діяльності, у відповідність із законами України «Про ліцензування видів господарської діяльності», «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», «Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності».

9). Переведено дозвільні та ліцензійні процедури в електронний формат.

Щодо державного нагляду (контролю)

10). Дотримано вимоги контрольного законодавства дозвільними органами, органами ліцензування та органами державного нагляду (контролю).

11). Забезпечено повноту та достовірність відомостей, внесених до інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю).

10. Виклики та завдання, які постають перед Державною регуляторною службою України відповідно до Національної економічної стратегії на період до 2030 року за Напрямом 3 «Регуляторне середовище»:

Візія напряму: Україна – найпривабливіша країна для ведення бізнесу.

Стратегічна ціль за напрямом: забезпечення прозорого та ефективного регулювання діяльності суб'єктів господарювання.

Виклики та бар'єри на шляху досягнення стратегічної цілі:

неефективна система реєстрацій, дозволів та ліцензій (надмірне бюрократичне навантаження на бізнес, відсутність цифровізації процедур);

обтяжливий державний нагляд (контроль) (тиск на бізнес з боку контролюючих органів).

Стратегічний курс політики щодо розбудови комфортного регуляторного середовища:

Шляхи досягнення стратегічної цілі	Завдання
Покращення загального бізнес-клімату	впровадження ряду ініціатив, спрямованих на покращення позиції України в рейтингу Індексу легкості ведення бізнесу до ТОП-30 перегляд 100 відсотків нормативно-правових актів, що регулюють господарську діяльність
Спрощення системи реєстрації, отримання дозволів та ліцензій	спрощення та оптимізація засобів адміністративного регулювання бізнесу запровадження чітких та передбачуваних процедур доступу на ринки скорочення кількості дозволів впровадження нової єдиної інтегрованої дозвільної системи доступу до ринків забезпечення цифровізації функціонування ліцензування, дозвільних систем у сфері господарської діяльності та декларативного принципу
Оптимізація державного нагляду (контролю)	перегляд сфер державного нагляду (контролю) та функцій контролюючих органів оптимізація кількості сфер державного нагляду (контролю) завершення розроблення та прийняття критеріїв ризику цифровізація сфери державного нагляду (контролю) посилення відповідальності за порушення посадовими особами органів державного нагляду (контролю) вимог законодавства та затягування процесу з видачі дозволів

Цільові індикатори – 2030

За стратегічною ціллю 1 “Забезпечення прозорого та ефективного регулювання діяльності підприємств”:

- входження України до ТОП-30 країн за Індексом легкості ведення бізнесу;
- входження України до ТОП-30 країн за компонентом “Тягар державного регулювання” в Індексі глобальної конкурентоспроможності;
- входження України до ТОП-30 країн за компонентом “Бізнес-регулювання” в Індексі економічної свободи.

Очікувані результати за напрямом:

Досягнення стратегічних цілей дасть змогу покращити регуляторне середовище та вдосконалити умови ведення бізнесу шляхом:

перегляду нормативно-правових актів, що регулюють господарську діяльність;

забезпечення цифрової взаємодії з регулюючими органами;

покращення позицій України в міжнародних рейтингах, які оцінюють якість регуляторного середовища.
